

Henryk Bogacki

"Martin Luther gegenwärtig :
katholische Lutherstudien", Albert
Brandenburg,
München-Paderborn-Wien 1969 :
[recenzja]

Collectanea Theologica 40/3, 179-180

1970

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

PAULUS GERHARD WACKER OSA, *Hat unser Glaube noch Chancen?*, Paderborn 1969, Ferdinand Schöningh, s. 191.

Książka składa się z czterech obszernych artykułów zajmujących stanowisko wobec aktualnych problemów kościelnych, jakie powstają w związku z problemami nowego przemyslenia wiary. Pierwszy artykuł analizuje popularne epitety „konserwatywny” i „progresywny” stosowane na określenie postaw we współczesnym Kościele. Autor przeciwstawia się tej praktyce, gdyż Kościół musi zarówno zachować spuściznę przeszłości, jak stale przystosowywać się do swych aktualnych i przyszłych zadań. Z konieczności więc Kościół łączy cechy konserwatywne i progresywne, lecz między tymi dwoma aspektami powstają napięcia, a poszczególne osoby lub grupy wykazują skłonność do jednostronnego akcentowania jednego z nich. Kościółowi potrzeba stałego odnawiania się, gdyż składa się z ludzi skłonnych do deformacji i grzechu.

Następnie Wacker zajmuje się problemem rozwoju dogmatów. Czy Kościół dla zachowania swej identyczności musi powtarzać nieustannie to samo? Formuły dogmatyczne, wypowiedzi urzędu nauczycielskiego są zawsze uwarunkowanymi historycznie wyrazami przepowiadania Kościoła dokonującego się pod wpływem Ducha Świętego. W miarę upływu czasu Kościół dla wypełnienia swego posłannictwa winien nie tylko ulepszyć poszczególne słowa czy pojęcia, lecz gruntownie przemyśleć cały depozyt, aby nie sprzeniewierzyć się poleceniu utrzymanemu od Boga. I tu znów — na szczególnym przykładzie — występuje konieczność łączenia w Kościele elementu „konserwatywnego” i „progresywnego”.

Trzeci rozdział dotyczy możliwości wiary w zmieniającym się świecie. Wiara w każdej nowej sytuacji poszukuje odpowiednich form swego uzewnętrznienia, co stawia nowe zadanie przed wierzącymi i pełniącymi posługę słowa. Wacker przedstawia najważniejsze problemy wiążące się z postawą wiary w dzisiejszym świecie.

Ostatnią część książki autor poświęca zagadnieniu stosunku Kościoła, a zwłaszcza teologii, do urzędu nauczycielskiego, co stanowi obecnie bardzo delikatne zagadnienie. Wacker analizuje granice zakreślone temu urzędowi oraz stopień mocy wiążącej, jaka przysługuje jego rozstrzygnięciem. Rozwiązania problemu dopatruje się autor w wewnętrznym powiązaniu urzędu nauczycielskiego z całym Kościołem i różnymi formami uczestniczenia Kościoła w dojrzewaniu rozstrzygnięć doktrynalnym. Wacker czyni trafną obserwację, że urząd nauczycielski z natury rzeczy skłania się do akcentowania elementu „konserwatywnego”, podczas gdy teologia reprezentuje raczej czynniki „progresywne”. Synteza obu tych postaw dopiero umożliwia znalezienie odpowiednich do potrzeb chwili form przepowiadania prawdy objawionej.

Książka daje dobry przegląd dyskusji nad wymienionymi problemami. Cechuje ją rzeczowa informacja, dokładne rozeznanie traktowanych kwestii i wyważone propozycje ich rozwiązań.

Ks. Henryk Bogacki SJ, Warszawa

ALBERT BRANDENBURG, *Martin Luther gegenwärtig. Katholische Lutherstudien*, München—Paderborn—Wien 1969, Verlag Ferdinand Schöningh, s. 159.

Zestawienia bibliograficzne wykazują, że corocznie ukazuje się na temat osoby i dzieła Lutra ponad tysiąc książek i artykułów. Fakt ten świadczy zarówno o zainteresowaniu myślą teologiczną Lutra, jak i o trudności jej poznania. W ostatnich latach teologia katolicka zwróciła szczególną uwagę na Lutra podejmując rewizję utartych poglądów pokutujących w niej od kilkuset lat. Rewizja ta jest szczególnie trudna, gdyż osobowość Lutra była

skomplikowana, wyposażona w cechy niełatwe do pogodzenia. Rozbieżne osądy Lutra najczęściej wywodzą się z jednostronnego uwzględniania poszczególnych aspektów jego osoby i działalności.

A. Brandenburg — znany teolog i redaktor kwartalnika „Catholica”, zebrał niektóre własne publikacje na temat Lutra i jego teologii oraz dodał dwa nowe studia: *Lutherforschung und postkonziliare Theologie* (s. 91—152) oraz *Luther, die alte und eine „neue” Reformation?* (s. 153—158). Pierwsze z nich stanowi próbę bilansu najnowszych badań nad Lutrem, szczególnie ożywionych z okazji obchodzonego w 1967 roku 450-lecia Reformacji. Autor przedstawia kierunki i osiągnięcia ewangelickich i katolickich badaczy.

W Kościele posoborowym widzi realizację niektórych postulatów Lutra, np. dążności do oparcia całej nauki wiary na fundamencie Pisma św., potrzeby stałego oczyszczania i odnawiania Kościoła przez Ewangelię, dowartościowanie liturgii słowa oraz wspólnego kapłaństwa. Luter doczekał się więc uznania przez teologię katolicką swych słusznych wymagań. Nadal jednak nie otrzymało jeszcze zadowalającej odpowiedzi pytanie, jak daleko sięgają rzeczywiste różnice między poglądami Lutra a nauką katolicką, choć znane są braki i jednostronności jego poglądów. Badania wykazują, że Luter był bardziej „katolicki” niż przypuszczają i uznają to teologowie katolicki i ewangelicy.

Ks. Henryk Bogacki SJ, Warszawa

GERRIT CORNELIS BERKOUWER, *Gehorsam und Aufbruch. Zur Situation der katholischen Kirche und Theologie*, München 1969, Chr. Kaiser Verlag, s. 191.

Dialog ekumeniczny wzmaga wzajemne zainteresowanie teologią poszczególnych wyznań chrześcijańskich. Obserwujemy intensywne badania teologii protestanckiej przez katolików, którym niestety nie odpowiada stopień uwagi poświęconej przez protestantów teologii katolickiej. Tym większe uznanie należy się stosunkowo nielicznym studiom protestanckim dotyczącym aktualnych problemów teologii i Kościoła katolickiego. G. C. Berkouwer nie jest debiutantem na tym polu. Pierwsza jego książka dotyczyła II Soboru Watykańskiego i wpływu nań nowej teologii katolickiej¹. Jednakże książka ta powstała przed zakończeniem soboru, a więc brakowało jej spojrzenia na całość jego wyników. Obecnie autor podejmuje ten sam temat już z perspektywy kilkuletniego realizowania soboru (oryginał holenderski ukazał się w r. 1968), choć uwagę swą koncentruje tylko na niektórych punktach, jakie jego zdaniem są znamienne dla charakterystyki soboru.

Sobór miał dać zaledwie tymczasowe odpowiedzi na pytania stawiane przez współczesną teologię katolicką. Kompromisowe rozwiązania nie zadowolily w pełni żadnego z kierunków teologicznych, jakie wyrażały się i konfrontowały podczas soboru. W okresie posoborowym konflikty toczą się wokół interpretacji i realizacji uchwał Vaticanum II. Jednak sobór stał się punktem wyjścia dla poszukiwania nowych rozwiązań dla problemów teologicznych i dla drażliwych zagadnień praktycznych życia kościelnego.

Berkouwer, dobrze zorientowany w teologii katolickiej, podaje ocenę wyników soboru i sposobu wykonywania jego uchwał. Pozycja postronnego

¹ G. C. Berkouwer, *Das Konzil und die neue katholische Theologie*, München 1968. Oryginał holenderski został opublikowany w r. 1964, a więc jeszcze podczas obrad soboru. Por. recenzję w *Collectanea Theologica* 39(1969) z. 3, 179—180.